

Задължението за корпоративна добросъвестност във връзка с предотвратяване на нарушения на човешките права във веригите за доставки

Posted By *Цветомир Минев* On 19.07.2024 @ 18:02 In Търговски сделки | [Comments Disabled](#)

Новата Директива на ЕС относно дължимата грижа на дружествата във връзка с устойчивостта

I. Германският Закон за задължението за корпоративна добросъвестност във връзка с предотвратяване на нарушения на човешките права във веригите за доставки и прилагането му по отношение на българските дружества

1. Защо беше приет германският закон

Както е добре известно, стопанската дейност на (международните) компании би могла да има неблагоприятно въздействие върху правата на човека и околната среда. По тази причина различни международни организации като ООН или ОИСР са установили бизнес кодекси за поведение за защита. По-специално Ръководните принципи на ООН за бизнеса и правата на човека от 2011 г.¹ са първите международно приети стандарти за предотвратяване и справяне с рисковете за правата на човека, свързани със стопанската дейност. Принципите на ООН определят задълженията на компаниите за надлежна проверка за спазване на социалните и екологичните стандарти. Те се основават на три основни стълба: задължението на държавите да защитават правата на човека, задължението на компаниите да зачитат правата на човека и правото на обезщетение в случай на нарушения на правата на човека.

През 2016 г. Германия като водеща икономическа сила, вземайки предвид множеството германски компании с международна дейност, приложи тези насоки на ООН в изготвения от Федералното правителство Национален план за действие за бизнеса и правата на човека (NAP)², който включва пет основни елемента, базирани на насоките и предназначени да формират основата за изпълнение на задълженията за надлежна проверка от страна на компаниите: Декларация за принципите за зачитане на правата на човека, Процедури за идентифициране на действителни и потенциални неблагоприятни въздействия върху правата на човека (анализ на риска), Мерки за предотвратяване на неблагоприятни ефекти върху засегнатите и за преглед на ефективността на тези мерки, Докладване, Процедура за подаване на оплаквания.

Ръководният принцип на NAP се основава на доброволен ангажимент на компаниите за спазване на заложените задължения, вместо на принуда. Този доброволен ангажимент обаче се оказва недостатъчен, а нивото на изпълнение на задълженията за надлежна проверка от

германските компании, базирани в Германия, незадоволително. Това наложи гореспоменатите основни елементи на Националния план за действие да бъдат заложи в нормативен акт, т.е. да станат задължителни за изпълнение.

Германската инициатива за създаване на правен механизъм, чрез който големите дружества да бъдат държани под отговорност от страна на държавата за застрашаващите основни човешки права действия на своите партньори, възниква още през 2018 г. в тогавашното коалиционно споразумение между управляващите партии. В това споразумение е предвидено, че ако бизнесът не предприеме самостоятелни действия в тази насока, такива ще бъдат предприети от държавата³. На тази основа през 2021 г. се създаде Законът за задължението за корпоративна добросъвестност във връзка с предотвратяване на нарушения на човешките права във веригите за доставки (Закон за веригата на доставки или LkSG), като по-голямата част от задълженията, които той установява, влязоха в сила на 01.01.2023 г. Интересен факт е, че още на 24.04.2023 г. и въз основа на закона пред германския контролен орган (BAFA) беше образувано и първото дело от Бангладешка синдикална организация срещу Том Тейлър, Амазон и ИКЕА⁴.

2. Основни моменти в Закона за веригата на доставки

2.1. Каква е целта на германската правна уредба?

Законът не създава допълнителни човешки права или екологични стандарти, а по-скоро служи за осигуряване на съответствие на дейността на предприятията със съществуващите две основни групи международни споразумения⁵. В първата група са споразуменията във връзка със защитата на човешките права. По-конкретно, става въпрос за предприемане на действия в защита на някои от основните права на човека, като например: забрана на детски и принудителен труд; забрана на робството и сходни на него практики; икономическа или сексуална експлоатация и унижение на личността на работното място; незачитане на правилата за безопасни условия на труд; незачитане или забрана на правото на професионално сдружаване; неравнопоставено третиране на база на белези като произход, социален статус, инвалидност, сексуална ориентация, пол, възраст, политически възгледи, религия и др.⁶.

На второ място, в LkSG са включени и отговорности на задължените субекти във връзка с предприемане на действия за постигане на съответствие с някои международни актове за защитата на околната среда, тъй като опазването на околната среда е пряко свързано със защитата на основните права на човека. В приложното поле на LkSG влизат няколко международни актове, ратифицирани и прилагани в редица държави, вкл. в България, уреждащи използването на опасни вещества – напр. живак и други химични вещества, обработка на отпадъци по начин, по който се уврежда околната среда, третиране на опасни отпадъци и др.⁷.

Германските компании, в изпълнение на задълженията си по закона, трябва да гарантират, че правата на човека и екологичните стандарти се спазват не само от тях самите, но от техните партньори във веригата за доставки. Не се цели и не се касае за прилагане на германските социални стандарти навсякъде по света, а по-скоро за спазване на глобално ниво на основните стандарти за правата на човека и защита на околната среда.

2.2. Задължени лица по LkSG

LkSG влезе в сила на 01.01.2023 г. за дружествата (независимо от правната им форма), учредени и осъществяващи търговска дейност в Германия, които имат над 3000 служители. Година по-късно – от 01.01.2024 г. законът разшири обхвата си и по отношение на дружествата, които имат над 1000 служители. Така на практика една много голяма част от германските дружества попадна в неговия обхват.

От голямо практическо значение е и фактът, че в обхвата на LkSG влизат и дружества, учредени и действащи на територията на други страни (в рамките на Европейския съюз или трети държави), които са част от мултинационални икономически групи, включващи едно или повече дружества, извършващи дейност на територията на Германия.

Също така от практическа гледна точка е важно да се отбележи, че LkSG се прилага и за всички дружества, независимо дали са учредени и извършват дейност на територията на държави – членки на Европейския съюз или трети държави, които осъществяват търговска дейност и сътрудничество с германски дружества, които влизат в обхвата на закона.

Поради това тук ще се спрем на някои от най-съществените задължения на германските дружества, съответно на дружествата извън Германия, спрямо които Законът за веригата на доставки има отношение, в частност **как този закон оказва влияние върху търговските отношения на българските дружества с германски дружества, които влизат в обхвата на LkSG.**

2.3. Основни отговорности, които вменява LkSG на германските дружества

Законът за веригата на доставки предвижда задълженията за „полагане на разумни усилия“ за идентифициране и отстраняване на рисковете, прилагане на необходимите механизми за подаване на жалби и предприемане на коригиращи действия, когато това е необходимо. Това означава, че дружествата в обхвата му не са длъжни да гарантират с абсолютна сигурност, че не са нарушени никакви задължения, свързани с правата на човека или околната среда. Ако дадено дружество няма как да е било осведомено за нарушение във веригата си на доставки, то не може да бъде държано отговорно, стига да е предприело всички необходими стъпки за установяването му⁸. Задълженията за полагане на грижа се изразяват във въвеждането на определени вътрешни политики, процеси и процедури за оценка и наблюдение на съответствието на дейността на дружествата с изискванията на LkSG. Основните отговорности, които възникват за задължените дружества в Германия, са най-общо следните:

- въвеждане на система за управление на риска: дружеството трябва да въведе ефективно управление на риска за откриване, минимизиране и предотвратяване на нарушения на правата на човека;
- публикуване на декларация за политиката, която всяко дружество ще прилага във връзка с LkSG;
- извършване на редовен анализ на риска: анализите трябва да се извършват както вътрешно, така и при доставчиците. Това гарантира, че компаниите действат проактивно и идентифицират рисковете за човешките права на по-ниските нива на техните вериги за доставки;
- прилагане на мерки за предотвратяване на рисковете за правата на човека и околната среда по отношение на преки и непреки доставчици;
- ограничаване или премахване на отрицателните последици за устойчивостта вътрешно и в рамките на съответната корпоративна група, но и съвместно с преките и непреките партньори във веригата на доставки;
- предприемане на коригиращи мерки срещу неблагоприятни въздействия;
- създаване на вътрешна система за сигнализиране на нарушения на LkSG и др.

3. Какво е отражението на Закона за веригата на доставки върху българските дружества

3.1. Основни отговорности по LkSG на български дружества, които са част от мултинационални икономически групи, включващи германски дружества, попадащи в обхвата на закона

Законът за веригата на доставки не създава никакви преки задължения за дружества, които не са установени в Германия (или нямат клон с поне 1000 работници и служители в нея), но той има широкообхватни последици, които се простират далеч отвъд границите на страната.

Така например дружествата, които са в обхвата на закона, отговарят за дейността на своите дъщерни дружества. По отношение на български дружества, които са част от мултинационална икономическа група, в която влизат задължени по закона германски дружества, LkSG изисква оказване на пълно съдействие на пряко задължените по LkSG дружества. Такова съдействие се дължи и на всички други дружества от съответната икономическа група във връзка с изпълнение на задълженията им по закона. Съдействието следва да бъде оказвано в следните сфери:

- създаване и прилагане на система за управление на риска и установяване на вътрешни отговорности по закона в дружествата от съответната икономическа група;

- провеждане на анализи на риска;
- определяне и прилагане на превантивни и коригиращи мерки във връзка с нарушаване на германския закон;
- участие във вътрешната система за отчитане на дейността по LkSG на ниво концерн;
- предоставяне на текуща документация и изготвяне на доклади;
- комуникация с преки и непреки доставчици в съответната страна (в случая България) и др.

Още едно задължение, което пряко засяга доставчиците, е задължението за германското дружество да иска гаранция от доставчиците, че те и техните подизпълнители ще спазват съответното поведение, базирано на международните конвенции и споразумения. По тази причина по силата на LkSG всяко българско търговско дружество, което е част от концерн, в който влизат задължени по закона германски дружества, също е длъжно да изиска от всички свои преки и непреки доставчици на стоки и услуги на местна почва да подпишат споразумение, с което доставчиците да се ангажират с изрично посочени в немския закон действия относно осигуряване на добросъвестност по веригата за доставки във връзка със спазването на правата на човека и опазването на околната среда. Подписването и прилагането на това споразумение е задължително условие за установяване на търговски отношения или продължаването на вече установените такива. В практиката подписването на подобни споразумения е изключително трудно, защото клаузите на споразуменията не подлежат на договаряне. Те са основани на императивни разпоредби на германския закон и българското дъщерно дружество не само трябва да разясни на партньорите си в България какво представлява законът, но и да ги убеди (без това да води до отказ от сключване или прекратяване на вече сключени търговски договори), че те трябва да поемат гаранции (в това число за подизпълнителите им) за спазване на правата на човека и защита на околната среда.

3.2. Основни отговорности по LkSG на български дружества, които имат установени или искат да установят търговски отношения с германски дружества, влизащи в обхвата на закона

Цялата отговорност за спазването на закона се носи от германските дружества и именно в тази връзка техните доставчици също биват косвено засегнати от неговите разпоредби. Преките и непреките български доставчици ще трябва да се съобразят със закона, за да могат да осъществяват търговия с германските дружества, които попадат в обхвата му. Законът въвежда задължение за отчитане на риска по отношение на спазването на правата на човека и опазването на околната среда още при самия избор на доставчик като превантивна мярка. Неизбежна последица от това е и фактът, че много дружества биха могли да загубят конкурентоспособността си поради състоянието на защитата на правата на човека и на околната среда в държавата, в която са установени, под въздействието на различни политически и икономически фактори.

Тъй като Германия е по традиция един от най-големите преки инвеститори в България и търговско-икономическите отношения с Германия винаги са били изключително важни за икономиката на страната ни, е важно да се отбележи какво значи горното по отношение на българските преки и непреки доставчици на дружества.

3.2.1. Отговорности на българските дружества, които доставят директно стоки и услуги на задължени на германски дружества и дружества, установени и действащи извън Германия, които влизат в обхвата LkSG

Българските дружества, които доставят на дружества, попадащи в обхвата на LkSG (германски или други) стоки или услуги, които стигат до пазара в Германия, също са засегнати от основните разпоредби на LkSG. По специално, във връзка с установяването на търговските отношения и след това – в хода на тяхното реализиране, българските дружества ще бъдат предмет на оценка на риска и ще участват в системата за отчетност на техните задължени по LkSG търговски партньори. Тези български дружества ще трябва да спазват политиките и процедурите на тези партньори във връзка с осигуряване на добросъвестността по веригата за доставки, както и да разработят и прилагат свои вътрешни процедури и политики за спазване на приложимите към изисквания на LkSG, за да осигурят съответствието на своята дейност с изискванията на този национален немски закон.

Българските дружества ще бъдат задължени от германските си търговски партньори (или партньори от други държави, които попадат директно в обхвата на LkSG) да подпишат споменатото по-горе писмено споразумение (което често е съпътствано с клаузи относно договорната отговорност за неизпълнение), с което да се ангажират с изрично посочени в закона действията относно осигуряване на добросъвестност по веригата за доставки във връзка със спазването на правата на човека и опазването на околната среда. Съществено изискване в едно такова писмено споразумение е предприемането на подходящи мерки от страна на българските дружества за осъществяване на контрол за спазване на изискванията на LkSG от страна на техните собствени доставчици на стоки и услуги (непреки доставчици), които те ползват за производството на стоки или предоставянето на услуги на търговските партньори, опериращи в Германия и влизащи в обхвата на закона.

Българските дружества трябва да имат предвид, че отказът да подпишат посоченото споразумение може да доведе до прекратяване на сключените търговски договори с германските им или други търговски партньори, пряко задължени по LkSG, или до отказ от установяване на търговско партньорство. Както вече беше споменато, в практиката се срещат значителни трудности с подписването на подобни споразумения и много често те стават препъни камъка в търговските отношения.

3.2.2. Отговорности на българските дружества – индиректни доставчици на задължени по LkSG германски дружества и дружества, установени и действащи извън Германия, влизащи в обхвата на закона

Българските дружества, които не са директни доставчици на задължени по LkSG германски дружества, също попадат в обхвата на този закон, ако предоставяните от тях стоки или услуги като част от глобалната верига за доставки стигат в първоначален или преработен вид до германския пазар.

Българските дружества – индиректни доставчици, също ще бъдат включени в системата за мониторинг на техните търговски съконтрагенти, които са директни доставчици съгласно LkSG, от тях да бъде изисквано въвеждането на подходящи мерки за осигуряване спазването на правата на човека и опазването на околната среда, предоставянето на определена информация, прилагането на конкретни коригиращи или превантивни мерки във връзка с изпълнението на изискванията на закона и др.

При неизпълнение на възникващите за тях задължения по LkSG, българските дружества – индиректни доставчици, също следва да имат предвид, че могат да бъдат изключени от конкретната верига за доставки, в която те участват и която стига до германския пазар. Това означава на практика, че подписани от тях търговски договори могат да едностранно бъдат прекратени от страна на техните съконтрагенти, които се явяват преки доставчици съгласно LkSG.

4. Отговорност и санкции по Закона за веригата на доставки

Германската федерална служба за контрол на икономиката и износа (BAFA) осъществява контрола по прилагането на разпоредбите на Закона за веригите на доставки и може да налага глоби по силата на закона.

В закона са предвидени глоби за нарушения по закона, обособени в три групи според тежестта на нарушенията – съответно до 100 000 евро, до 500 000 евро или до 800 000 евро. При определени условия може да се наложи и глоба в размер до 2% от средния нетен годишен оборот, ако той надвишава над 400 милиона евро. При определяне на размера на глобата се взема предвид икономическото състояние на юридическото лице и значимостта на нарушението.

С оглед на факта, че санкциите са наистина сериозни, в практиката големите германски компании, в това число мултинационални концерни, в които има дружества, попадащи в обхвата на Закона за веригата на доставки, правят всичко необходимо за неговото спазване. Самите доставчици (преки и непреки) не могат да бъдат санкционирани по какъвто и да е начин. Доставчиците обаче ще трябва да търпят контрола от страна на германските дружества по отношение на спазването на закона чрез упоменатите споразумения за гаранции за спазване на човешките права и защита на околната среда. Като част от този контрол, в отношенията помежду си германското дружество и доставчиците си уговорят обикновено договорни санкции (това е предвидено от законодателя и в мотивите към закона) при неспазване на декларациите и гаранциите⁹. Винаги стои опасността и германското дружество да преустанови отношенията си с доставчика, ако нарушението е прекалено сериозно.

Важно е да се отбележи, че неизпълнението от страна на българско дружество на задълженията, произтичащи от германския закон, не води до гражданска отговорност за българското дружество спрямо третото лице, но може да доведе до договорна отговорност поради нарушение на подписани споразумения във връзка с прилагането на закона.

5. Извод

Трябва да се има предвид, че Германия е една от държавите с най-голямо икономическо влияние в света. Позитивното на това е, че нейните регулаторни решения обикновено имат верижен ефект и оказват влияние върху политиките на други държави и практиките на мултинационалните корпорации.

Законът за веригата на доставките, макар и създаден с добри намерения и защитаващ съществени интереси, носи със сигурност много предизвикателства за икономиката и търговските отношения. За дружествата, обхванати от закона, възникнат допълнителни разходи, тъй като те трябва да създадат система за управление на риска и да приложат мерки за предотвратяване и реагиране на нарушения на правата на човека и екологични щети, в това число да създадат канали за анонимно подаване на сигнали за нарушения¹⁰. Много дружества и браншови асоциации в Германия изразяват загриженост от прилагането на закона, опасявайки се от високи разходи, сложност, потенциално нарушаване на конкурентоспособността и огромните бюрократични тежести за тях^{11,12}.

Също така възможността за завеждане на иск срещу германски компании е едно от значителните въздействия на закона извън пределите на Германия. Съществуват основателни опасения обаче, че предвид разходите и времето, необходими за такива дела, на практика малко засегнати уязвими общности ще се възползват от тези разпоредби, особено от страните партньори с ограничен капитал и възможности¹³. Кое то пък на практика в значителна степен обезсмисля закона и тежестта, която се поема от компаниите във връзка с неговото изпълняване.

Прекалено е рано да се даде оценка за цялостното въздействие на германския закон върху икономиката, но вече има някои опити за изследвания, които сочат към сериозни негативни последици върху бизнеса – по-високи разходи за германските дружества, влошена конкурентоспособност на развиващите се страни и намален внос¹⁴.

II. Защита на правата на човека и стандартите за опазване на околната среда на ниво Европейски съюз

1. Директивата относно дължима грижа на дружествата във връзка с устойчивостта и за изменение на Директива (ЕС) 2019/1937

Безспорно е, че от години наред вече съществува тенденцията за интернационализиране на производството, като много често производството на големите дружества рядко се ограничава

само до един завод или до една държава. С това обаче възникват проблеми във връзка с техния контрол и отговорност по отношение на действията на партньорите им (обикновено) в развиващи се страни, където има сериозни пропуски при защитата на правата на човека и осигуряването на безопасни условия на труд¹⁵. Особено ясен пример за това е трагичното срутване на осеметажната индустриална сграда „Рана Плаза“ на 24.04.2013 г. в Бангладеш, което води до смъртта на над 1100 души¹⁶. Единадесет години по-късно на същата дата (24.04.2024 г.) Европейският парламент след многократни отлагания прие **Директивата относно дължимата грижа на дружествата във връзка с устойчивостта ѝ за изменение на Директива (ЕС) 2019/1937** (Corporate Sustainability Due Diligence Directive, наречена само CS3D или Директивата). Директивата е одобрена също така и от Съвета на ЕС, като процесът по нейното приемане формално приключи с обнародването ѝ в Официалния вестник на ЕС, което стана на 05.07.2024 г. Тя е в сила от 25.07.2024 г. Приетият вариант на Директивата е компромисен и много различен от първоначалния вариант от 2022 г.

Спазването на правата на човека и стандартите за опазване на околната среда винаги са били сред основните политики на Европейския съюз. Идеята за европейски закон за веригата за доставки се ражда още през 2011 г. в резултат на приемането на Ръководните принципи на ООН за бизнеса и правата на човека, които са залегнали и в германския LkSG. Също така редица държави (като Франция, Нидерландия, Италия, Норвегия) приемат национални планове за действие, а някои дори и собствени закони във връзка със защитата на правата на човека и повишаване на грижата за опазване на околната среда в рамките на глобалните вериги. Това е още една причина за приемане на европейско ниво на еднакви условия на конкуренция за дружествата, за да се избегне фрагментиране, да се осигури правна сигурност за предприятията, извършващи дейност на единния пазар, и да се предотврати всяко нарушаване на конкуренцията на вътрешния пазар чрез национално законодателство.

Същевременно този процес на ниво Европа е придружен също така от глобална промяна в парадигмата: преход от доброволни ангажименти към законово установени задължения за дружествата¹⁷. Тази промяна обаче не настъпва безпроблемно, а приемането на общ европейски закон във връзка с устойчивостта среща отпор от средите и на бизнеса, и на политиката.

Самият процес по приемане на Директивата е белязан от политически спорове, временни неуспехи и забавяния. Причината за това е сблъсъкът на различни интереси и гледни точки в рамките на държавите от ЕС. Съпротивата срещу първоначалния вариант на Директивата беше толкова голяма, че дори доведе до временно прекратяване на преговорите. Изненадващо една от държавите, оттеглили подкрепата си за Директивата, е Германия. Основната причина за това е острата позиция на политическа партия FDP¹⁸, подкрепяща бизнеса в Германия, част от трипартийната управляваща коалиция, според която Директивата допълнително ще натовари бизнеса с прекомерна бюрокрация и нереалистични очаквания.

В крайна сметка, след като белгийското председателство на Съвета на ЕС направи всичко възможно да разсее опасенията относно прекомерните бюрократични тежести, държавите постигнаха съгласие, като беше разработена „отслабена“ версия на Директивата, подкрепена от мнозинството от държавите членки. Много от възраженията на FDP всъщност са взети предвид в окончателната версия на Директивата. В обхвата на Директивата попадат дружества с 1000 служители (вместо 500, както е по първоначалния вариант) и оборот от поне 450 милиона евро (вместо 150 милиона евро), същевременно отпада високорисковият секторен подход.

Държавите членки разполагат с две години, считано от датата на влизане в сила на Директивата (двадесет дни след публикуването на Директивата в „Официалния вестник“ на ЕС), за да транспонират новите правила в националните си законодателства. Вече съществуващите закони за веригата за доставки, като германският LkSG, ще трябва да бъдат изменени и адаптирани към съдържанието на Директивата.

2. Цели на CS3D

Целите на Директивата са сходни с тези на германския закон, като по-точно Директивата има за цел да се гарантира, че дружествата, осъществяващи дейност на вътрешния пазар, допринасят за устойчивото развитие и устойчивия преход на икономиките и обществата чрез идентифициране, предотвратяване и смекчаване, прекратяване и свеждане до минимум на потенциалните или действителните неблагоприятни въздействия върху правата на човека и околната среда, свързани със собствените дейности на дружествата, техните дъщерни дружества и веригите за доставки. Дружествата следва да предприемат подходящи стъпки за установяване и осъществяване на мерки за дължима грижа по отношение на собствените си дейности, дъщерните си дружества, както и своите установени преки и непреки стопански отношения по цялата си верига на доставки в съответствие с разпоредбите на Директивата.

3. Задължени лица по CS3D

Директивата ще се прилага само за определени изчерпателно изброени видове дружества, сред които са и дружествата с ограничена отговорност (най-разпространената дружествена форма) и акционерните дружества. Директивата се прилага за дружества, които са учредени в съответствие със законодателството на държава членка и които отговарят на едно от следните условия:

- дружеството е имало средно повече от 1000 служители и нетен световен оборот от над 450 милиона евро през последната финансова година;
- дружеството не е достигнало горепосочените прагове, но е дружеството майка в група, която достига тези прагове през последната финансова година;
- дружеството е част от или е дружество майка в група, която е сключила споразумения за франчайзинг или лицензиране в Съюза срещу възнаграждения с независими дружества от

трети страни, когато тези споразумения осигуряват обща идентичност, обща бизнес концепция и прилагане на единни бизнес методи и когато тези възнаграждения възлизат на повече от 22,5 милиона евро през последната финансова година. Задължително условие е дружеството да е имало или да е крайно дружество майка на група, която е имала нетен световен оборот над 80 милиона евро през последната финансова година¹⁹.

Директивата се прилага и за дружества, които са учредени в съответствие със законодателството на трета държава. За тази цел дружеството трябва да е генерирало нетен оборот в Съюза над 450 милиона евро през финансовата година, предхождаща последната финансова година (без значение броя на служителите)²⁰.

4. Пораждане на действие на задълженията по Директивата

4.1. За дружества, учредени по правото на държава членка

Влизането в сила на Директивата е предвидено да бъде съобразено със спецификите на дружествата (чл. 37 от Директивата). Влизането в сила на Директивата за дружествата, учредени по правото на държава – членка на ЕС, е предвидено да става поетапно на база критериите брой служители и нетен оборот²¹:

- През 2027 г. (три години след влизане в сила) Директивата ще се прилага за компании с повече от 5000 служители и оборот над 1,5 милиарда евро;
- През 2028 г. (четири години след влизането в сила) праговете ще бъдат намалени до 3000 служители и повече от 900 милиона евро продажби;
- През 2029 г. (пет години след влизането в сила) компании с повече от 1000 служители и повече от 450 милиона евро продажби ще бъдат записани в последната стъпка.

Тоест, ако едно дружество отговаря на някое от горните условия, то става на самостоятелно основание задължено по смисъла на Директивата, считано от съответната дата, на която условието поражда действие.

4.2. За дружества, които са учредени в съответствие със законодателството на трета държава

Дружества, които са учредени в съответствие със законодателството на трета държава, трябва да отговарят на едно от следните условия, за да попаднах в обхвата на Директивата:

- дружеството да е генерирало нетен оборот в Съюза над 450 000 000 EUR през финансовата година, предхождаща последната финансова година;
- дружеството може да не е достигнало този праг, но да е крайното дружество майка на група, която на консолидирана основа е достигнала този праг през финансовата година, предхождаща последната финансова година;

– дружеството е сключило или е крайното дружество майка на група, която е сключила франчайзингови или лицензионни споразумения в Съюза с посочени в Директивата минимални параметри.

Видно от гореизложеното, за разлика от дружествата от ЕС, критерият при дружества от трети държави е само един – генериран нетен оборот в Съюза без значение от броя на служителите, като влизането в сила на Директивата и тук става поетапно спрямо размера на оборота от ЕС (през 2027, през 2028 или през 2029 г. съгласно заложеното в чл. 37 от Директивата).

4.3. Последици за българските дружества

Ако българските дружества отговарят на условията на Директивата, то те ще бъдат задължени лица на собствено основание. Изхождаме от факта, че с оглед на икономическите показатели няма да са много българските дружества, които пряко ще попаднат в обхвата на Директивата.

Въпросите по прилагането на Директивата основно биха имали голямо практическо значение за български дружества, които са част от мултинационални концерни, тъй като дори българското дъщерно дружество да няма необходимия брой служители и необходимия оборот, то ще е задължено да спазва задълженията по Директивата, доколкото дружеството майка²² или крайното дружество майка²³ (според структурата на съответния концерн) се явява задължено лице по нея по смисъла на горните условия. Това е така, тъй като дружеството майка/крайното дружество майка следва да обхваща операциите на дъщерното дружество като част от собствените си задължения за дължима грижа.

5. Доколко са сходни LkSG и CS3D?

Както LkSG, така и CS3D имат за основна цел спазването на правата на човека и екологичните стандарти в глобалните вериги за доставки. И Директивата, и германският закон установяват сходни задължения относно интегриране на дължимата грижа в политиките и системите за управление на риска на дружествата, установяване на действителни и потенциални неблагоприятни въздействия, предотвратяване на потенциални неблагоприятни въздействия, прекратяване на действителните неблагоприятни въздействия.

Директивата обаче „надгражда“ германския закон, като разширява задълженията за компаниите и увеличава санкциите. За това и се забелязват значителни разлики по отношение на обхвата, отговорността и възможните последици за задължените дружества:

5.1. Верига на дейността съгласно LkSG versus верига на доставките по CS3D?

Задълженията за надлежна проверка съгласно Директивата трябва да се упражняват по така наречената „верига на дейността“ и като се вземат предвид преките и непреките бизнес партньори.

Германският LkSG изначално е насочен към „прекия доставчик“, непреките доставчици трябва да бъдат включени само ако има „доказано знание“, че непрекият доставчик нарушава задълженията по LkSG. Директивата надхвърля разпоредбите на немския LkSG и въвежда разширения термин „верига на дейността“. От една страна, веригата на дейността включва дейностите на бизнес партньори на дружеството нагоре по веригата във връзка с производството на стоки или предоставянето на услуги от това дружество, включително проектирането, извличането, снабдяването, производството, транспортирането, съхранението и доставката на суровини, продукти или части от продукти и разработването на продукта или услугата, т.е. обхванати са и непреките доставчици. От друга страна, веригата на дейността включва дейностите на бизнес партньорите на дружеството и надолу по веригата във връзка с разпространението, транспортирането и съхранението на продукт на това дружество, когато бизнес партньорите извършват тези дейности за дружеството или от негово име.

5.2. Разширен списък на права и забрани, свързани с правата на човека и околната среда

Списъкът по Директивата със защитени правни позиции относно правата на човека и споразуменията за околната среда, които трябва да се спазват, също е по-изчерпателен от този на германския закон. Така например в Директивата е включена и забрана за своеволно или незаконно вмешателство в личния живот, семейството, дома или кореспонденцията на дадено лице и незаконното накърняване на неговата чест или добро име и забраната за намеса в свободата на мисълта, съвестта и вероизповеданието.

5.3. План за смекчаване на изменението на климата

Друга разлика е предвиденото в Директивата задължение на дружествата да изготвят климатичен план²⁴. Той трябва да включва стратегия за това как дружеството допринася за постигане на целта за ограничаване на глобалното затопляне до 1,5°C. Директивата се позовава на Европейския закон за климата²⁵ и съдържа поетапни цели за неутралност до 2050 г. Директивата също така определя изисквания за изготвяне на плана за климата, който трябва да бъде изготвен от дружествата, като например трябва да определя ограничени във времето цели за намаляване на емисиите за периода от 2030 до 2050 г., действия за постигане на целите за намаляване и ролята на ръководството на компанията и др.

6. Санкции по Директивата

Предвидено е държавата членка, компетентна да урежда въпросите, обхванати от Директивата, да е държавата членка, в която се намира седалището на дружеството, което на собствено основание попада в нейния обхват. Това в частност важи и за налагането на санкции.

Директивата предвижда и завишаване на санкциите, като имуществените санкции трябва да се основават на световния нетен оборот на дружеството. Максималният размер на имуществените

санкции трябва да се равнява на не по-малко от 5% от нетния световен оборот на дружеството за финансовата година, предхождаща годината на решението за налагане на санкцията²⁶.

Тук за българските дъщерни дружества, които не попадат в обхвата на Директивата на собствено основание, е важен въпросът спрямо кой оборот се определя санкцията, ако дейността на дъщерното дружество не отговаря на правилата по Директивата? Носители на задълженията по Директивата са дружествата, попадащи в обхвата ѝ. Ако дружеството майка или крайното дружество майка е задължено лице по Директивата, то съответното дружество обхваща операциите и на дъщерното дружество като част от собствените си задължения за дължима грижа. Следователно, ако дейността на дъщерното дружество не е съобразена с правилата по Директивата, то това би означавало, че дружеството майка, респективно крайното дружество майка не изпълнява надлежно задължението си за полагане на дължима грижа и е нарушител, съответно носи отговорност по Директивата. По тази причина и според конкретната ситуация в дадена международна икономическа група имуществените санкции ще се изчисляват, като се взема предвид нетният годишен оборот на дружеството майка, респективно консолидираният нетен годишен оборот на крайното дружество. Съответният компетентен орган по седалището на дружеството майка/крайното дружество майка (когато седалището е в държава – членка на ЕС) ще има право да наложи санкцията.

По отношение на дружество от трета държава компетентен надзорен орган е органът на държавата членка, в която дружеството има клон. Ако дружеството няма клон в държава членка или има клонове, намиращи се в различни държави членки, компетентен надзорен орган е надзорният орган на държавата членка, в която дружеството е генерирало по-голямата част от нетния си оборот в Съюза.

Предвижда се също така създаване на Европейска мрежа на надзорните органи, съставена от представители на отделните надзорни органи. Тя ще улеснява сътрудничеството на надзорните органи и координирането и съгласуването на регулаторните, разследващите, наказателните и надзорните практики на надзорните органи и, когато е подходящо, обмена на информация помежду им.

7. Гражданска отговорност на дружествата и право на пълно обезщетение

Директивата предвижда гражданска отговорност на дружествата и пълно обезщетение за засегнатите (физически и юридически) лица в случай на умишлено или поради небрежност нарушаване на задължението за предотвратяване на потенциални неблагоприятни въздействия и прекратяване на действителните неблагоприятни въздействия²⁷. Компромисно е предвидено, дружеството да не носи отговорност, ако вредите са причинени изключително от бизнес партньори във веригата от дейности на дружеството.

Засегнатите лица ще могат да предявяват искове пред гражданските съдилища в държавите членки. В случай на трансграничен елемент Директивата предвижда специални, нови правила относно приложимото право – не по седалището на дружеството – ответник, причинило

вредата, а по мястото на подаване на иска (местожителство/седалище на засегнатото лице). Това ще улесни съдилищата, които в общия случай щяха да бъдат принудени да изследват чуждо право, а това води до трудности и забавяне на делата с години.

Засегнатите лица ще могат да предявят искове за обезщетение за вреди в рамките на пет години, като са предвидени и различни мерки за опростяване на съдебното производство, но обръщане на тежестта на доказване не е сред тях, т.е. пострадалото лице ще носи доказателствена тежест²⁸.

Гражданската отговорност на дружество за вреди не засяга гражданската отговорност на неговите дъщерни дружества или на преките и непреките бизнес партньори по веригата на дейността на дружеството. Следователно всяко дружество ще е отговорно за изпълнение на своите задължения по Директивата и за причинени от него вреди, а ангажирането на гражданска отговорност на дружеството майка не означава, че дъщерното дружество или негов бизнес партньор не носи такава. Когато вредите са причинени съвместно от дружеството и негово дъщерно дружество, пряк или непряк бизнес партньор, те носят солидарна отговорност.

8. Практически Насоки на Европейската комисия по прилагането на Директивата

С цел предоставяне подкрепа на дружествата и за да улесни спазването от тяхна страна на задълженията по Директивата, е предвидено Комисията на ЕС да приеме Насоки относно доброволни примерни договорни клаузи във връзка с договорни гаранции от пряк бизнес партньор за спазване кодекса на поведение на задължено дружество.

Също така с цел подкрепа на дружествата, на органите на държавите членки Комисията ще издаде насоки, включително общи насоки и насоки за конкретни сектори или насоки относно конкретни неблагоприятни въздействия²⁹. Предстои Насоките да включват препоръки и най-добри практики за начина на полагане на дължима грижа, по-специално за това как дружествата да осъществяват следните процеси: процеса на установяване на действителни и потенциални неблагоприятни въздействия; тяхното приоритизиране; избиране на подходящи мерки за адаптиране на практиките за закупуване; отговорното оттегляне от бизнес отношение; подходящите мерки за отстраняване на вредите и начините за взаимодействие със заинтересованите страни, включително чрез механизма за уведомление и процедурата за подаване на жалби, както и практически насоки относно климатичния план; насоки за конкретни сектори; насоки относно оценката на рисковите фактори и др.

Предстои да видим дали тези Насоки ще бъдат издадени в срок (предвижда се това да стане най-общо до 30 месеца от влизане в сила на Директивата) и как те ще допринесат за правилното разбиране и практическото прилагане на тази Директива след транспонирането ѝ в националните законодателства на държавите членки.

За момента голяма част от задълженията от Директивата изглеждат неясни, трудни за разбиране и прилагане и на места много имагинерни. Предвид на голямата отговорност, която

ще носи всяко едно дружество, което ще попада в обхвата на Директивата, за всички свои дъщерни дружества и бизнес партньори по веригата на дейността, със сигурност дружествата ще разработват сериозни като обем и отговорности договорни споразумения с включени договорни санкции при неспазването им. Примерните договорни клаузи, които Комисията предстои да представи, със сигурност ще дадат насоката на действие, но също така от практиката е ясно, че те ще трябва да бъдат подробно доразвити и адаптирани към националното законодателство по седалището на отговорното дружество и релевантната съдебна практика в съответната държава. Очаква се поне първите години необходимостта от подписването на подобни допълнителни договорни клаузи със сериозен обхват да затрудни икономиката и търговските отношения.

III. Заключение

Видно от казаното дотук, български дружества, които към момента произвеждат или дистрибутират стоки или услуги, които директно или индиректно стигат до германския пазар като част от глобалната верига за доставки, могат да бъдат задължени да съобразят дейността си със сега действащия германски Закон за веригата на доставки, за да продължат да бъдат част от конкретната верига за доставки, която стига до Германия. В противен случай те могат да бъдат изключени от веригата за доставки.

В бъдещ момент, след транспонирането на Директивата относно дължимата грижа на дружествата във връзка с устойчивостта в българското законодателство и националните законодателства на другите страни членки, много български търговски дружества (на собствено основание или в качеството им дружества – част от концерн структура) ще бъдат пряко задължени да въведат дори по-строги вътрешни политики, процедури и мерки от заложените в германския LkSG във връзка с устойчивото развитие на бизнеса, в частност относно спазването на правата на човека и опазването на околната среда, за неприлагането на които ще носят законова отговорност.

Дори обаче едно българско дружество да не попада в обхвата на Директивата, то след нейното транспониране в националните законодателства, бизнесът му ще бъде отново пряко засегнат от нейното прилагане. Както стана ясно, правилата по Директивата се отнасят не само до дейностите на задължените дружества и техните дъщерни дружества, но и до дейността на бизнес партньори по веригата на дейността. Във връзка с установяване на търговски отношения и след това в хода на тяхното реализиране българските дружества със сигурност ще се явяват бизнес партньор на попадащо в обхвата на Директивата дружество. Такова дружество ще е длъжно да изисква от своите бизнес партньори дейността им да е съобразена с изискванията по Директивата, което налага познаването на въведените с Директивата задължения и полагане на дължимата грижа от страна на българските дружества в областта на правата на човека и околната среда. Поради това е важно дори и непопадащо пряко в обхвата на Директивата дружество да знае какви са задълженията по Директивата и да ги изпълнява, още повече че би носило както гражданска отговорност за причинени от него в тази връзка

вреди, така и вероятно договорна отговорност по силата на подписани споразумения със санкционни клаузи при неизпълнение.

д-р Мирослава ХРИСТОВА, адвокат

---

¹ Вж. *Guiding Principles on Business and Human Rights, United Nations*, https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Publications/GuidingPrinciplesBusinessHR_EN.pdf (29.05.2024).

² Вж. *Nationaler Aktionsplan Umsetzung der VN-Leitprinzipien für Wirtschaft und Menschenrechte 2016-2020*, <https://www.auswaertiges-amt.de/blob/297434/8d6ab29982767d5a31d2e85464461565/nap-wirtschaft-menschenrechte-data.pdf> (29.05.2024).

³ Вж. <https://www.bundestag.de/dokumente/textarchiv/2018/kw11-koalitionsvertrag-546976> (29.05.2024).

⁴ Вж. <https://www.ecchr.eu/pressemitteilung/erster-beschwerdefall-nach-deutschem-lieferkettengesetz-eingereicht/> (26.06.2024).

⁵ Така: *Das deutsche Lieferkettensorgfaltspflichtengesetz, Auswirkungen auf Unternehmen in Partnerländern und staatliche Unterstützungsangebote, Bundesministerium für wirtschaftliche Zusammenarbeit und Entwicklung, 04/202*, <https://www.bmz.de/resource/blob/154772/lieferkettengesetz-faktenpapier-partnerlaender-deu-bf.pdf> (29.05.2024).

⁶ В тази част се препраща към съответните конвенции на МОТ (Конвенции № 138, 182 и 29).

⁷ В частта за защитата на околната среда се засягат някои правила на Конвенция Минамата относно живака, Стокхолмската конвенция за устойчивите органични замърсители, както и Базелската конвенция за контрол на трансграничното движение на опасни отпадъци и тяхното обезвреждане.

⁸ Съгласно мотивите към законопроекта в едно дружество е налице „обосновано знание“ за наличието на нарушение, ако дружеството разполага с фактически данни, според които нарушение на правата на човека или на околната среда при непряк доставчик изглежда възможно – например чрез процедурата за подаване на жалби (тоест има подадена вече жалба), чрез собствените си констатации, чрез информация от компетентния орган или чрез други източници на информация. ... Фактически индикации могат да бъдат например доклади за лошото състояние на защитата на правата на човека в производствения регион, фактът, че непрекият доставчик принадлежи към отрасъл с особени рискове за правата на човека или околната среда, или предишни инциденти при непрекия доставчик. Вж.: *Entwurf eines Gesetzes über die unternehmerischen Sorgfaltspflichten in Lieferketten, Drucksache 239/21, § 9*, <https://dserver.bundestag.de/brd/2021/0239-21.pdf> (30.05.2024).

⁹ Вж. <https://dip.bundestag.de/vorgang/gesetz-%C3%BCber-die-unternehmerischen-sorgfaltspflichten-in-lieferketten/275852> (29.05.2024).

- 10** Такъв пример са дрогерийните вериги dm
(<https://dm.integrityline.com/wb;eFormGuid=e6326d2a-90c3-4d70-b8f3-681e33a9c936;siteId=20299;folderId=null> (25.06.2024)) и Müller (вж. <https://prod.osapiens.cloud/portal/portal/webbundle/supplier-os-hub/supplier-os-hub/public-access-app/complaint.html#/public/hub/mueller/DEFAULT/complaint/new> (25.06.2024)).
- 11** Вж. [https://einzelhandel.de/presse/aktuellemeldungen/14271-hde-spricht-sich-fuer-aussetzung-der-berichtspflichten-bei-deutschem-lieferkettengesetz-aus_\(28.05.2024\)](https://einzelhandel.de/presse/aktuellemeldungen/14271-hde-spricht-sich-fuer-aussetzung-der-berichtspflichten-bei-deutschem-lieferkettengesetz-aus_(28.05.2024)).
- 12** Така <https://arbeitgeber.de/lieferkettengesetz-mit-heisser-nadel-gestrickt-gefaehrlicher-nationaler-sonderweg/> (29.05.2024).
- 13** Вж. <https://afripoli.org/will-the-new-german-supply-chain-due-diligence-act-really-contribute-to-human-rights-and-environmental-protection> (27.05.2024).
- 14** Така: <https://www.econstor.eu/handle/10419/282995> (28.05.2024).
- 15** Вж. [https://www.hrw.org/report/2016/05/30/human-rights-supply-chains/call-binding-global-standard-due-diligence_\(29.05.2024\)](https://www.hrw.org/report/2016/05/30/human-rights-supply-chains/call-binding-global-standard-due-diligence_(29.05.2024)).
- 16** Вж. Zehn Jahre nach Rana Plaza: Beschäftigte reichen Beschwerde ein, ECCHR, <https://www.ecchr.eu/fall/zehn-jahre-nach-rana-plaza-beschaeftigte-reichen-beschwerde-ein/> (29.05.2024).
- 17** Вж. Grabosch, Robert, Die EU-Lieferketten-Richtlinie / Friedrich-Ebert-Stiftung e.V, стр. 12, <https://library.fes.de/pdf-files/international/21163.pdf> (23.06.2024).
- 18** Вж. Beschluss des Präsidiums der FDP, Berlin, 15. Januar 2024, https://www.fdp.de/sites/default/files/2024-01/2024_01_15_praesidium_eu-lieferkettenrichtlinie-stoppen-buerokratie-burnout-verhindern_1.pdf (29.05.2024).
- 19** Вж. чл. 2, ал. 1 от Директивата.
- 20** Вж. т. 4.2 по-долу.
- 21** Съгласно член 2, точка 5 от Директива 2013/34/ЕС, към което препраща Директивата: „нетен оборот“ означава сумите, които са получени от продажбата на продукти и предоставянето на услуги, след като се приспаднат търговските отстъпки, данък добавена стойност и други данъци, пряко свързани с оборота.
- 22** „Дружество майка“ означава дружество, което контролира едно или повече дъщерни дружества. Вж. определението по чл. 3, б. „д“ от Директивата.
- 23** „Крайно дружество майка“ означава дружество, което контролира едно или повече дъщерни дружества. Вж. чл. 3, б. „с“ от Директивата.
- 24** Вж. чл. 22 от Директивата.
- 25** Вж. Регламент (ЕС) 2021/1119 на Европейския парламент и на Съвета от 30 юни 2021 година за създаване на рамката за постигане на неутралност по отношение на климата и за изменение на регламенти (ЕО) № 401/2009 и (ЕС) 2018/1999.

26 Вж. чл. 27, ал. 4 от Директивата.

27 Вж. чл. 29 от Директивата.

28 Така: Grabosch, Robert, Die EU-Lieferketten-Richtlinie / Friedrich-Ebert-Stiftung e.V, април 2024, стр. 11, <https://library.fes.de/pdf-files/international/21163.pdf> (14.06.2024).

29 Вж. чл. 19 от Директивата.

Article printed from Електронни издания – ИК Труд и право: <https://e.trudipravo.bg>

URL to article: <https://e.trudipravo.bg/targovsko-i-obligatzionno-pravo/targovski-sdelki/zadalzhenieto-za-korporativna-dobrosavestnost-vav-vrazka-s-predotvratyavane-na-narusheniya-na-choveshkite-prava-vav-verigite-za-dostavki/>

© 2023 Електронни издания - ИК Труд и право